

SLOVENSKI UČITELJ.

Glasilo Učiteljskega društva za slov. Štajer.

Izhaaja 5. in 20. vsakega meseca na celi poli in velja do konca sočega leta 2 gld.
Naročnine in dopise sprejema osnov. odbor „Učiteljskega društva za
slovenski Štajer“ v Ljutomeru.

Štev. 1.

V Mariboru 1. junija 1874.

Letnik II.

„Slovenski Učitelj“

je po kratkem prestanku zopet na svitem. Iz zimskega spanja ga je prebudilo „Učiteljsko društvo za slovenski Štajer.“ O potrebi, namenu in delovanji tega društva govorimo prihodnjič. Čemu pa pošiljamo zopet svoj šolski list med slovenski svet, mej slovenske učitelje in šolske prijatelje? Ga li treba?

Vodijo nas pri tem podvzetji iste misli, isti nagibi in nameni, kakor pri začetku 1. tečaja „Slovenskega učitelja“. Po slovenskih pokrajinah je do 1000 slovenskih učiteljev. Lepo število prevažnega stanu v sedanjem kulturnem razvijanju slovenskega naroda. Ti gotovo potrebuje pri svojem imenitnem, pa težavnem poklici dobrega, zanesljivega voditelja. Baš takega menimo slovenski šolski list — pa nejmamo ga, vsaj po naših mislih ne. —

Slovenski učitelji so po večini slovenski domoljubi, t. j. prijatelji slovenskega jezika in uneti sploh za blagor in napredek našega naroda. Oni živé med našim ljudstvom in so z njim vedno v ozki zvezi; oni vedó, da mu je treba omike in poduka, pa tudi vedó, da še dosta voljno nauke sprejema in hrepeni po napredku. Tega mu pa, žalibog! dvoji stranki po Slovenskem ne privošči, vsaj popolnem in nepristransko ne. Ti stranki se baš v šolske zadeve mnogo vtikujeti. Ena jemlje šolstvu narodno podlago, druga je

iz principa sovražnica novih šolskih postav, ki so pa najboljša podlaga večji omiki poedinim avstrijskim narodom. S takima strankama se ne moremo porazumevati, če bi tudi mej učiteljstvom, med našimi sobrati priveržencev imeli; kajti ponavljamo tudi še danes, kar smo pisali v programu „Slovenskega učitelja“ l. l.: Mi stojimo na podlagi novih šolskih postav, katere čislamo kot velik napredek v Avstriji. Princip in glavne misli novih šolskih postav so — naš princip in naše misli. Mi spoznavamo za potrebno in za pravično, da ima dobro uravnana država najvišje nadzorstvo nad šolstvom; mi spoznavamo, da so nova šolska nadzorništva pričetek dobrih nasledkov dejansko izpeljane ustavnosti, da so podeljeno pravo ljudstvu in učiteljstvu, ki jih je smelo od države in cerkve vsikdar terjati.

Iz tega namena stopamo danes z listom na dan, da bode ta načela razpravljaj in dalje izpeljeval. Nej je pa pod solncem reči, ki bi bila popolna. Tako so tudi v pricipijelno dobrih novih šolskih postavah pomanjkljivosti. Dasi-ravno smo se na stališče novih teh zakonov postavili, vendar bode tudi naloga našega lista odkrivati njih napake ter posebno zagovarjati večjo avtonomijo šolskim korporacijam, t. j. deželnim okrajnim, in lokalnim učiteljskim skupščinam. Pred vsem pa bode naša skrb, ne samo braniti učiteljem pičlo odmenjene njih sedanje pravice, marveč potegovati se za večjo njihovo samostalnost, brez katere jim nej mogoče uspešno delovati.

Zastopal pa bode naš list v prvi vrsti — kakor se uže ume — interese slovenske narodne šole. Zastran tega bode tudi letos, kakor lani, slovenske učitelje unemal sa slovensko šolo, za slovenski jezik, kot edino sredstvo, s katerim se more v slovenski narodnej šoli napredovati v drugih praktičnih naukah, katere bodemo zlasti priporočevali in sami obravnavali.

S temi načeli se strinja večina slovenskih učiteljev; vsaj si ne moremo misliti pravega slovenskega učitelja, ki ne bi bil za napredek pri šolstvu na narodni podlagi in na temelji novih šolskih zakonov.

S temi splošnimi besedami pošiljamo „Slovenskega

učitelja“ k svojim starim in novim prijateljem. Obljubujemo Vam, da bode list prinašal razne, jedernate in mikalne šolske, pedagogične in znastvene spise, posebno pa obravnave iz najnovejšega parlamentarnega učiteljskega življenja, namreč iz letošnjih deželnih učiteljskih skupščin v Gradci, Ljubljani in Celovci. Imel pa bode v svojih predalih razne druge sestavke, kakor: književstvo, dopise, šolske novice, razpise služeb i. t. d. Vabimo torej najpriljudneje vse slovenske učitelje in druge šolske prijatelje k obilni naročbi našega lista, ki bode redno izhajal 5. in 20. vsakega meseca in veljal do konca sočega leta 2 gld. Naročnino sprejema osnovalni odbor „Učiteljskega društva za slovenski Štajer“ v Ljutomeru.

Bodoča deželna učiteljska konferencija v Gradci.

Nova naredba v sedANJI šolski dobi so tudi deželne učiteljske konferencije. Na Štajerskem bode prvo zborovanje te verste letošnje vélike šolske počitnice. Dasiravno nejmajo te konferencije, kakor tudi okrajni učiteljski zbori ne, posebno velikega upljiva na hitrejše razvijanje in napredovanje šolstva, ker jim je delokrog zeló omejen, vendar se bodoče te skupščine v Gradci veselimo, pričakovaje od nje vsaj nekoliko važnih sklepov in nasvetov. Namen in delovanje deželne učiteljske konferencije za Štajersko je razjasnen v naredbi deželnega šolskega sveta od 13. junija 1872, katera je za učitelje sploh, zlasti pa za poslance v deželno učiteljsko konferencijo jako važna.

Štajerski deželni šolski svet je uže 13. jun. 1872. določil število poslancev deželne učiteljske skupščine. Vsak poedini šolski okraj je volil z ozirom na število učiteljev po 1, 2 ali 3 odposlance. Te volitve so se veršile leta 1872. in 1873. Vseh štajerskih poslancev je 76, od teh jih je 24 iz slovenskega Štajerja. Ti se bodo torej meseca oktobra t. l. sešli v Gradci najberže k večdnevnuemu pogovoru in reševali ta-le vprašanja, katera je deželni šolski svet uže lani sestavil in razposlal:

1. Ali je primerna zistema strokovnih učiteljev (Fachlehrer-system) po viših razredih narodne šole v prehodnji dobi iz sedanje uravnave narodnega šolstva v zistemo, katero določujo izgledni učni načerti (izdani po dežel. šol. svetu.)
2. Kako naj se tedenska knjiga (tednik, Wochenbuch) uravna,

in kaj naj obsega, posebno z ozirom na oddelke in samoučenje, kakoršni so zaznamnovani v izglelnih učnih načertih? —

3. Po katerih načelih se je ravnati pri narekovanji domačih nalog z ozirom na direktno podučevanje in samoučenje učencev, kakoršno je osnovano po izglelnih učnih načertih?
4. Katere šolske knjige (nemške, slovenske) ugajajo za izpeljavo izglelnih učnih načertov, in ako sedanje ne zadoštuje, po katerih načelih naj se nove šolske knjige za vsaki predmet z ozirom na razne verste ljudskih šol in za razne šolske razrede in oddelke sestavljajo?
5. Katera so pripravna sredstva, da se upelje in ohrani disciplina? na kateri način naj se določijo ustrahovalna pravila, ki bi bila za mladino primerna in proti katerim ne bi stariši ugovarjati mogli?

Ta vprašanja so za notranje razvijanje šolstva, za boljši poduk od strani učiteljev, za večji napredek učencev in za boljšo disciplino prav važna. Treba je le, da vsi družabniki bodoče konferencije ves dnevnik popred temeljito preudarjajo in premišljajo. —

To zlasti svetujemo slovenskim učiteljem, ki so izbrani v to deželno skupščino, da bodo zlasti gledé slovenskih šolskih knjig vedeli prav svetovati. Dasiravno bomo pozneje morebiti o vseh teh točkah v našem listu govorili, zlasti pa o slovenskih šolskih knjigah; vendar bi nže danes svetovali, da bi odposlanci slovenskih šol in učiteljev pred zborom ali pa pri zboru to vprašanje posebej pretresovali. Po §. 11. ukaza od 13. junija 1872. sme deželni šolski svet tako posebno skupščino dovoliti. *) Zavoljo tega bi bilo menda najboljše, da bi slovenski odposlanci zarad 4. točke dnevnega reda deželni šolski svet za svoje posebno zborovanje naprosili. Kakošnega mnenja so slovenski odposlanci v tej stvari? Dobro bi bilo, da bi se o tem javno izrazili. Da bi tudi vsaj v poglavitnih točkah bili edini pri skupščini, treba bi bilo tudi popred o tem mejsebojnega pogovora. Zarad tega vse to zadeva toliko skupno, kolikor posamezne točke, prav živo priporočujemo vsem slovenskoštajerskim gg. učiteljem v globoko premišljevanje.

Zgodovina v narodnej šoli.

(Janko Žirovnik.)

I.

Če opazujemo, kako so Gerki svojo deteo odgojevali, vidimo, da se je mej drugim gerški deček okoli 10. leta učil tudi po-

*) To je dovoljeno, in se bode o slovenskih knjigah v posebnem odseku pretresovalo. Ur.

pevanja. Ta uk pa baje nej imel samo namena, dečku uriti uho, temveč ga tudi upeljavati v zgodovino slavne Grecije, ker mej drugim so popevali Odisejo in Iljado. Ti pesni sti bili narodno - zgodovinski, ter sti bodočega državljana bolje in bolje unemali za slavno domovino. Videti je torej, da so uže slavni Gerki zgodovino kot odgojevalni faktor, jako čislali, čeravno ne v tej obliki, kakor mi dandanes.

In do malega vsi pedagogi priporočajo zgodovino v narodnej šoli ter s tem spričujejo, da je potrebna. Pa — kaj bi je ne?! Saj uže Ciceron pravi: „Zgodovina razsvetljuje pamet, blaži serce, spodbuja voljo in jo zaobrača na krasne cilje.“ In baš to je glavni namen odgoje.

Zgodovina je zercalo, v kojem človek vidi — — samega sebe, svoj značaj, svoje brepenenje in svoj poklic. Ona nas podučuje o uredbi socijalnih in duševnih razmer človeštva; ona, (kakor je tudi v narodnej šoli mogoča,) je pa tudi enaka polju, na kojem človek dela, se vadi in bojuje, da bi prišel do blagostanja in si potem svoje stališče uterdil.

Različne podobe v zgodovini, ki kaže, kako je vsikedar pravica zmogla in krivica propala; ki kaže nasledke dobrih in slabih dejanj; take podobe utejujejo značaj in krepe voljo za pravično stvar. Tudi nam take podobe kaže, kako so se posamezniki bili in borili za dom, za narod, in to nam vekša ljubezen do domovja, do naroda.

In res človeka, ki ne zna zgodovine, ne moremo prištevati mej izobražene; kedor govori o patriotizmu, a ne pozna zgodovine svoje domovine, svojega naroda, ta — prazno slamo mlati. Državljanu nej zadosti, da ljubi svojo domovino, temveč mora tudi njeno zgodovino poznati.

Seveda, v narodnej šoli nej mogoča prav sistematična in popolna zgodovina, ker to bi bilo deloma preveč, namreč opomb, imen in letnic, deloma pa premalo, namreč podob, ki baš najjakši utis na učenca delajo.

Iz zgodovine bi bili torej pred vsem ugodni životo- in življenjepisi tacihi osob, ki so kaj za svetovno zgodovino raznega storile in kojih ideje so se na poznejša stoletja upljevale; tudi životo- in življenjepisi tako zvanih pervakov, ki posamezne veke reprezentujejo, bi mladino jako zanimali. Popisi vojská, v kojih so se bili narodi za svojo eksistenco (Thermopilä), bi mladini vekšali ljubezen do domovine, in popisi dogodeb, ki karakterizujejo duševni in materijalni razvoj naroda, bi jej bili jako težni.

A to bi vendar še ne zadostovalo sedanjim potrebščinam. Znano je, da učenca učne knjige manje zanimajo. Treba torej tudi, da ima učitelj veselje do zgodovine in da v šoli z živim in interesantnim predavanjem budi veselje do tega predmeta. Učitelj pa bode le takrat dobro predaval, ko se bode marljivo

pripravil in čital popularno pisane zgodovinske knjige (Vertovec, Jesenko, Hanak, Lukas i. t. d.), a tudi imel sam do zgodovine veselje, kar pa ima le tedaj, kedar jo sam dobro zna. Učitelji naj bi se torej marljivo zgodovine učili in to uže v letih, ko se za ta važni stan pripravljajo, da ne bode več čuti: „Napoleon I. je bil češki kralj“, *) in enacih stvari.

Zgodovina naj bi pa tudi imela dostojno število ur za se odločenih, ki bi se edino le za ta predmet porabile. Ena ura na teden bi skoraj zadostovala. V dveh letih bi se torej zgodovini odmerilo najmanje 70 ur, kar bi menda za kacic 40 zgodovinskih beril zadostovalo. **)

To bi bila torej strogo zgodovinska berila. A na taka berila se mora detea uže v prejšnjih letih pripravljati, in to z malimi zgodovinskimi povesticami iz domačega okraja ali domače dežele. Take povestice morajo pa biti jako mične, ker le s tacimi se pot gladi pravej zgodovini.

In tacih zgodovinskih knjig je nam živo potreba. A če si ogledamo naše učne knjige, vidimo da je zgodovina v njih jako slabo zastopana. „Drugo berilo“ je razdeljeno na pet oddelkov, in petemu oddelku je naslov: Zemljepisje in zgodovinske zgodbe“. A — dragi bralec, zastonj iščeš mej „domovinskimi zgodbami“ kaj tacega, kar bi res to ime zlaslužilo. Možje, kojim je bilo naloženo, da sestavijo to knjigo, so žalibog! še vedno mislili, da Slovenci le od „božje besede“ žive in so torej dejali v njo le take odstavke (hvala bogu, da jih je le malo) ki bolje pristujó v cerkveno ***)) nego v svetno zgodovino.

Očitalo se mi bode, da bi bila vsa knjiga preobširna, če bi se bilo zgodovini toliko prostora odločilo! A — „bratje! iz pšenice lju'l'ko populite“ in zagotovljam Vas, da bode knjiga za tretjino drobnejša, nego je zdaj. Ta tretjina naj bi se pa za zgodovino porabila, in to bi bilo gotovo učencem na korist. In pa — če bi uže res ne bilo prostora, naj bi se pri sestavljanji tacih knjig uže ravnalo po izreku: „non multa, sed multum“ in slovenski deček bi vendar, izstopivši iz narodne šole, pozitivno vedel, da je sploh kaka zgodovina, kar se mu pa, žalibog! zdaj še jedva sanja ali pa še to ne.

Zgodovina ima, žalibog! med nami Slovenci še malo veljave, kar se pa mora beržje ko beržje odstraniti, če hočemo sploh napredovati.

Toda mi smo v tem oziru še narod, ki bi pač z drugimi narodi pogačo rad jedel, a drugim prepuščal oranje ledine, kar pa baš nej varno, in so se uže slabi nasledki tega jeli ka-

*) Tako se je izrakil baje nek učiteljski maturant (!) v Ljubljani.

**)) Pred očmi mi je štirirazredna narodna šola.

***)) To je katehetov predmet.

zati. Ne samo nemška, temveč tudi slovenska detca mora, izstopivša iz narodne šole, zgodovine toliko znati, kolikor je dandanes od vsacega državljana zahtevati smemo. In to je le mogoče doseči, če se naša berila po zgoraj navedenih načelih uredé ter berilne vaje in zgodovinske podobe tako uversté, da vse skupaj delajo lepo zgodovinsko celoto.

O učnih načertih za narodne šole.

Izraz „učni načerti“ umevamo razdelitev učne tvarine (lehrstoff) na posamezne oddelke in razrede. Knjiga „normalni učni načerti“ ima mnogo učnih črtežev, namreč za vsako versto šol po enega. S temi učnimi načerti je štajerski deželni šolski svet učiteljem prav ustregel, ker je vso učno tvorino, ki je smoter (cilj) narodnim šolam (glej 8. oddelek šolskega reda od 20. avg. 70) razdelil na vse stopinje šolskega podučevanje. Uže šolski red od 20. avg. 1870 ima to malo opravičeno terjatev, da se zahteva od vsake verste narodnih šol enaki cilji. Skorej isto napako nahajamo pri razdelitvi učne tvorine v omenjeni knjigi. Res je, da je na vsaki šoli osemletno (na Kranjskem in Goriškem 6letno) šolsko obiskovanje, vendar enorazredna šola nikakor ne more toliko doseči, toliko tvorine prebaviti, kolikor osemrazredna šola.

Moralo bi torej za enorazredne šole dovolj manjša naloga biti, nego za osem ali sedmorazredno šolo. Ker so si torej učni črteži v tej knjigi skorej tako podobni, kakor krajecar krajcarju, baš jih ne moremo hvaliti. Vendar je pa vsak posamezen načert kot podlaga pri razdelitvi šolske tvorine vsaki šoli hasnovit. Tu podajamo iz one knjige učni načert za trirazredno narodno šolo. Učni načert za trirazredno narodno šolo smo si zavoljo tega izvolili, ker je trirazredna šola tako rekoč v sredini med raznimi verstami narodnih šol po Slovenskem.

Po tem načertu se mora ravnati tudi 4razredna šola; pa tudi 2- in 1razredna šola. 4razredna šola naj vso tvorino razdeli na 4 razrede po 2 oddelka, 2razredna pa samo na 2 razreda po 3 oddelke. 4razredna bi morala vso to tvorino temeljito prebaviti, 2razredna šola sme nekatere težje in manj važne reči pri poedinih predmetih izpuščati. Takisto pa velja tudi za enorazredno narodno šolo.

Učni
za trirazredno

Predmet	I. razred.		II. razred.	
	Š o l s k o			
	1.	2.	3.	4.
Jezik a) Nazorni nauk.	Imenovanje reči v šoli, doma in v okolici z dodanimi, lahko razumljivimi znaki, (lastnosti in dejanja). Učenje na pamet kratkih versov (stihov).	Imena živalij, rastlin in rudnin. Raztelesovanje nazornega poduka z razdeljenjem rečij po snovi in porabi. Nadaljno poiskovanje znakov. Namen dejanj (dopolnilo).	Razdelitev časa. Dom in bližnja okolica. Določevanje dejanj po kraji in času, namenu in sredstvu. Urok in učinek. Opisovanje rečij.	—
b) Čitanje	Pravilno izgovarjanje glasnikov pri čitanju pisanega in tiskanega.	Pravilno ter glasno čitanje malih beril. Pripravljenost pravilno naglasovanje. Povedati, kar se je čitalo. Učiti se na pamet primernih beril.	Umljivo čitanje z nadaljnim navodom k pravilnemu izgovarjanju in naglasovanju ter opazovanju ločil. Povedati, kar se je čitalo. Učenje na pamet.	Čitanje z razlaganjem besed in predmeta. Vaja v mnogoverstnosti izrazov. Povedati, kar se je čitalo. Učenje na pamet.
c) Jezikoslovne vaje (slovnica)	Vaje v posnemani govorenja in sestavljeni malih stavkov.	Nadaljna vaja v sestavljeni kratkih stavkov. Razločevanje glasov. Zaznavanje, zateganja in ostrenja. Pisava velikih čerk. Glavni in postranski slogi. Slogovanje besed po izpeljavi in sestavljanji.	Dalje prosti stavek. Ime, glagol, pridevnik, spol in število samostalnikov. Glavni časi v znanilnem naznaku tvorne oblike, pomožni glagoli. Daljna vaja v sestavljanji besed.	Zaimke in števniki sploh. Sklanjaja imen, pridevnikov in osebnih zaimkov. Stopnjevanje pridevnikov. Nadaljna vaja v sestavljanji besed.
d) Prosto pisanje. (Spisje pravopisje.)	Prepisovanje besed in kratkih stavkov.	Prepisovanje prečitane z ozir na ločila.	Prepisovanje prečitane. Zapisovanje stavkov iz spomina. Raba berilnih in slovnških vaj, pismenave. Razslogovanje kot podpora pravopisu.	Zapisovanje stavkov o delih, dejanj, snovij in korist reči. Narekovanja o pisavi velikih čerk, dolgih in kratkih glasnikov. Raba ločil po jezikovem čutu.

načert
narodno šolo.

red.	III. razred.			
l e t o.	5.	6.	7.	8.
—	—	—	—	—
Čitanje živo in razumljivo. Povedati obseg in glavno (temeljno) misel čitanega. Učenje iz glave.	Čitanje kakor 5. šolsko leto. Povedati načert večjih beril. Učenje na pamet.	Čitanje kakor 6. š. leto. Ozira se na prispodobovalne izraze in izreke ter na sorodne besede. Vaja v prostem govoru (prednašnji).	Čitanje kakor v 7. š. letu. Na lepo prosto (svobodno) prednašanje se je posebno ozirati.	
Delitev stavkov po obliki. Sklanjaja zaimka in števnik. Raba ločil. Sestavljanje besednih družeb (sorodnih besed.)	Izobraženi prosti stavek. Predlog in prislov. Terpnost obliki. Sestavljanje besednih družeb.	Nadaljno opazovanje izobraženega prostega stavka. Skerčeni stavek. Priredni vezniki. Glagol po vseh oblikah. Sestavljanje besednih plemen.	Zloženi stavek, (priredje in podredje). Podredni vezniki. Razloček med glavnim in postranskim stavkom. Skrajševanje poslednjega. Sestavljanje besednih plemen.	
Male pripovedke in opisovanja v kratkih stavkih s porabo beril. Narekovanje za vajo v pravopisu.	Naloge v zvezi s slovnškimi vajami. Pripovedke, opisi in prosta pisma. Vaje (narekovanje) v pravopisu.	Kakor 6. šolsko leto, samo obširneje.	Kakor v 7. š. letu. Opravilna pisma. Narekovanje o posebno važnih ortografičnih pravilih.	

(Dalje prih.)

O dekliških šolah.

Za večjo dekliško omiko, se po Slovenskem, kakor tudi drugod, še prav malo godi. Gospod in kmet se za to malo brigata. Dekliških šol nejmamo niti po mestih, niti po vaséh, vsaj slovenskih ne. Na slovenskem Štajerji sti sicer uže dve večrazredni dekliški šoli: 6razredna v Mariboru in 4razredna v Celji, toda ti dve sti po učnem jeziku nemški, dasiravno bi vsaj slovensko-nemški biti morali. V Ptui na dečki šoli sta 2 vstrična dekliška razreda, takisto v Brežicah. Pa perva dva sta tudi le bolj nemška. V Ljutomeru so trije vsoporedni dekliški razredi z 2 učiteljicama; v Rogatei, na Vranskem imajo tudi po eno učiteljico, takisto menda tudi v Slovenskem Gradcu in v Slov. Bistrici. Učiteljje so iskali tudi za Ormuž in Središče, a nejso jih dobili. To so pa tudi vse dekliške šole (kolikor je nam znano) po slovenskem Štajerji; samo šole miloserčnih sester v Mariboru še nej smo omenili. Na Kranjskem imajo nune uršuline dve dekliški šoli: eno v Ljubljani, eno v Škofji loki. Razen teh so na idrijski šoli 3 vstrični dekliški razredi, v Kameniku je 2razredna dekliška šola z 1 učiteljico in 1 učiteljem, v Novem mestu je dekliška šola z eno učiteljico, v Metliki si iščejo tudi učiteljice. Toliko je kranjskih dekliških šol. Po slovenskem Goriškem nam je samo to znano, da imata Tolmin in Kobarid po eno učiteljico. V teržaški okolici je primeroma še največ učiteljje, ker tamkaje ima menda vsaka dvorazrednica uže 1 učiteljico. Po slovenskih krajih Koroškega tudi nemojo menda dosti učiteljje ali celó dekliških šol. Če uže to dostavimo, da po nekaterih šolah, katerih pa je menda le malo, sopruga učiteljeva ali katera druga sposobna ženska v ženskih ročnih delih podučuje. Našteli in opisali smo skoro vse dekliške šole po Slovenskem. (Če smo pa pomanjkljivi v tem svojem poročilu, pa prosimo, da nam č. čitatelji popraviti izvolé.) Samostojnih dekliških šol je po Slovenskem jedva 5—10 in vseh učiteljje samo okoli 40. To je pač malo malo število. Za 1½ milijon ljudij, na 700 splošnih ljudskih šol samo 5—10 samostojnih dekliških šol in na 900 učiteljev samo 40 učiteljje! To je jako neugodno razmerje! To izvira od tod, ka se je tudi po drugih deželah avstrijskih le malo še spoznala važnost dekliških šol. Narava žensk, deklic je drugačna, nego je moška in dečkov. Ženske le več čute nego misle. V tem stavku je izražen poglobitni razloček med ženskim in moškim spolom. Vsled tega razločka je pa treba deklicam drugačne odgoje, nego dečkom. Bodoči poklic deklet je zopet drugačen, nego pri dečkih. Iz tega pa zopet izvira, da potrebujo deklice družega poduka, nego dečki.

Dečki so manje častiželjni, manje obučljivi, nego deklice. Dečke je treba tedaj večkrat z ostro, moško besedo prijeti. De-

klice je mogoče uže z lepo, rahlo besedo na pravo pot napeljati. Pri poduku ido sicer dečki in deklice več časa isto pot. Pri čitanji in pisanji ne kaže sicer skupno podučevanje obojega spola nobene opovire, nobene škode za eni ali drugi spol. Pri slovnici pa se uže kaže večkrat težje razumevanje pri deklicah nego pri dečkih. To velja tudi pri številjenji, pri zemljepisji in pri vseh onih predmetih, kjer je treba delati z umom. Sicer se prigodi, in še prav mnogokrat, da deklice enako dečkom zadostujo tudi pri težkih naukih, toda tukaje je pomisliti, da so si enako znanje le z veliko pridnostjo prisvojile. Za deklice je treba za tega del slovnico, pravopisje, številjenje, kjer se da, zljajševati in le najpoglavitnejše reči vzeti. To poslednje velja tudi pri drugih predmetih, kakoršno je zemljepisje in zgodovina, prirodoznanstvo, risanje in oblikoslovje. Pri obravnavi vseh teh predmetov se je ozirati po večem le na bodoči poklic učenke, ki je — umno gospodinjstvo (izjem je le malo.) Poklic učencev je pa razen; n. pr. kmetovanje, rokodelstvo, učiteljstvo, trgovstvo itd. Učitelj se torej pri njih ne more posebej ozirati na potrebe poedinih stanov; skrbeti mu je torej pri učencih za splošno izobraževanje. Deklicam se pa uže more reči: Ve boste enkrat gospodinje, ve se morate takih rečij učiti, katerih boste potrebovale! Razen čitanja, pisanja, računstva in poglavitnih momentov iz drugih nauk se jim je treba učiti: umnega gospodinjstva in ženskih ročnih del. Kar je pisatelju izurjenost v peresu, v spisovanji, kar je kmetu dobro umevanje racijonelnega gospodarstva: to je za ženske gospodinjstvo in njih ročna dela.

Dosti drugačno podučevanje trebajo sedaj deklice. Zavoljo tega pa naj se ločijo od dečkov in naj je podučuje učiteljica. Ločene od dečkov so zadovoljnejše in vse večje veselje imajo do učenja. Učiteljico svojo vse boljše, ljubijo nego učitelja in vse jej bolje upajo. Večja častizeljnost se med njimi unema, in skušajo se v večjem napredovanji, močnejših rivalov, ko dečkov nej več med njimi.

Svetovali bi torej, da bi se po vseh večjih krajih napravile posebne dekliške šole, ali vsaj nekaj vsporednih razredov. Če se več ne more učiniti na korist deklic, naj se vsaj ena učiteljica nastavi, da bode deklice podučevala v tako potrebnem gospodinjstvu in ženskih ročnih delih. Če se pa tudi tega storiti neče ali ne more, naj bi se za to sposobne sopruge učiteljev naprosile, da proti primerni nagradi vsaj v ženskih delih (pletenji in šivanji) deklice podučujo.

— m —, učiteljica.

Slovstvo.

(Imenik šol in učiteljev po Slovenskem.) Izdalo in založilo „Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani“. Sedanje „Slovensko učiteljsko društvo“ (popred, „učiteljsko društvo za Kranjsko“) je slovenskim učiteljem uže tretjič s prav povoljnimi knjižicami ustreglo. Leta 1870. je dalo na svitlo „Imenik ljudskih učiteljev na Kranjskem“, leta 1871. smo prejeli „učiteljski koledar“ z nekaterimi postavami in imenikom kranjskih šol in učiteljev. Letos pa je za pirhe slovenskim učiteljem poklonilo novo, važno in praktično knjižico. „Imenik šol in učiteljev po Slovenskem, t. j. na slovenskem Štajerji, Kranjskem, sl. Korotanu, Primorskem in sl. Ogerskem. Knjiga obsega torej narodne šole in učitelje, po slovenskih pokrajinah, ima tudi deželna in okrajna šolska svetovalstva, izpraševalne komisije in učiteljska izobraževališča po teh deželah. Vse to ima na 144 straneh v osmerki. Udje „Slovenskega učiteljskega društva“ jo dobivajo zastonj, za neude je cena 50 kr. Ta imenik mora pač zanimati vsakega slovenskega učitelja. V njej lahko sešteva število šol po poedinih okrajih, deželah in po vsem Slovenskem. Tu bere imena svojih sobratov, ki so po raznih krajih in deželah razkropljeni, zlasti ga zanimajo službeni kraji svojih nekedanjih sošolcev, koleg, dobrih prijateljev in znancev. Tudi mi smo se s to knjižico nekaj časa bavili. Sešteli smo, da imamo na podlagi tega „imenika“:

Na slov. Štajerskem	196	narod. šol in	292	učit.
„ „ Koroškem	76	„	97	„
„ „ Kranjskem	213	„	257	„
„ „ Goriškem	127	„	134	„
v teržaški okolici	10	„	20	„
„ Istriji	37	„	31	„
na slov. Ogerskem	22	„	22	„

Po vsem Slovenskem 681 narod. šol in 835 učiteljev.

K temu naj dodamo še kratko jasnilo. Na Koroškem je nekaj slovensko-nemških šol, katere ondašnji Nemci, kar nemške imenujo. Ravno tako je nekaj šol v nemškem okraji arvežkem in emureškem, v katerem se tudi še slovenski (vsaj nekaj) podučuje. Te šole so tukaje izpuščene. Zavoljo tega skoro smemo reči, da imamo 700 slovenskih narodnih šol. Takisto pa je tudi slovenskih učiteljev okoli 1000, kajti dobro 150 slovenskih učiteljev je, ki službujo po nemških krajih in šolah ali pa tudi po laških. Pri tem številu smo tudi vzeli učiteljice, kojih je po Slovenskem okoli 40 (brez nun). Tudi smo pribrojili blizo 100 učiteljev duhovnikov, ki imajo po Goriškem (75) in v Istriji (20) tako imenovane šole za silo.

Da smo dobili slovenski učitelji ta imenik, za to gre v istini hvala „Slovenskemu učiteljskemu društvu“, ali prav za prav neutrudljivemu njegovemu tajniku in blagajniku, g. Močniku, kateri skoro vedno le sam deluje, in kateri je tako rekoč pravi zastopnik „Slov. učiteljskega društva.“ Da bi bilo predsedniku, podpredsedniku ali drugim odbornikom (razun g.

St., ki je pa tudi premalo energičen) še kaj mar za društvo, to jako dvomimo. Dasiravno je g. Močnik zaradi njegove marljivosti v sestavljanju tega imenika (pri težavnem delu se je vendar še več pomot vrinilo) popolnem hvalevreden, vendar pa moremo kot šolski publicist omeniti tudi čudne misli g. Močnika, ki je razvija v „predgovoru“ o novih šolskih postavah, katero kot njihov zagrizeni neprijatelj mimogrede po nepotrebnem „brea“ V „predgovoru“ govori o zgodovini slovenskega šolstva (primernejše bi bilo tu govoriti o zgodovini imenikov slovenskih šol) in se pritožuje o ponemčevanju šol, katero je bilo po njegovih mislih do leta 48. zelo uko-reninjeno, pa se je potem odpravljevalo, a da se od leta 1869. vsled novih šolskih postav zopet upeljuje, posebno po Koroškem. Tukaje hoče g. Močnik šolsko dobo pod konkordatom, pod cerkvenim nadzorstvom hvaliti in povzdigovati češ, da je li šolam v narodnem obziru pravičnejša, nego so sedanje šolske postave. No, g. Močnik, tukaj ste se urezali. Res je sicer, da so bili nekateri duhovniki za narodno reč v šolah uneti, toda velika večina je bilo škofijskim šolskim nadzornikom, ki so bili cvet nemškarstva, pohlevno orodje, s katerim se je pritiskalo na učitelje, da so po šolah nemskutarili. Še le vsled novih šolskih postav, ki so dale vsaj nekaj avtonomije ljudstvu, je materin jezik tudi učni jezik po slovenskih šolah (glej ukaz kranj. dež. š. sveta od 8. okt. 1870 in štaj. dež. š. svetá od 14. sept. 1870.) Da je pa koroški dež. šolski svet zaukazal, da se mora po koroških slov. šolah prav mnogo nemščine učiti, tega pa nejso krive koroške srenje, kakor pravi g. Močnik, in tudi nove š. postave ne. Kaj morejo one za to, če vladni organi krivično postave izpeljuje? Po Goríškem imamo čisto slovenske šole; tudi šole po Kranjskem in Štajerskem moremo slovenske imenovati. V nekaterih se sicer po nekake ur na teden nemščina uči kot predmet, a zato šola še nej nemška, katerih bi se na slovenkem Štajerji jedva 10 naštelo.

Zavoljo tega je tudi ta-le izrek Močnikov **neresničen**: „In tako gremo, kar se tiče slovenščine po naših šolah, eno stopinjo naprej, dve pa nazaj, kakor petelin na strehi se sučemo s slovenščino po političnem vetru“.

(Normal-Lehrpläne für Volksschulen.) [Izgledni učni čerteži za narodne šole.] Izdalo c. kr. deželno šolsko svetovalstvo v Gradci. Cena 1 fl. 30 kr. To dovolj obširno knjigo je spisal deželni šolski nadzornik, g. Anton Klodič. Obširne kritike o tej knjigi nečemo danes pisati, ker hočemo pri priliki o vseh važnejših oddelkih te knjige govoriti. Danes moremo le konstatovati, da je v njej temeljito razpravljena vsa teorija, ki ima biti učitelju podloga pri sestavljanju načrtov šolskih ur na teden (Stundenplan), pri razdelitvi šolskih ur na poedine dneve (Lektionsplan) in pri učnih čertežih (Lehrplan). Vse te reči razpravlja knjiga obširno in temeljito. Spredi ima tudi narisano pripravo za sestavljanje načerta in razdelitve šolskih ur. Ta priprava jo sicer umna iznajdba, toda težko razumljiva, zlasti ako je človek nejma pred očmi. Knjiga, dasi pre-teoretična in na mnogih mestih mnogo pretežko sestavljena in za manje izvedenega ljudskega učitelja ne dovolj umljiva, je vendar velike praktičnostne vrednosti za vsakega strokovnika. Ona je učitelju vodilo, da ve odločiti pravo število ur poedinemu nauku, da zna sestaviti razdelitev ur, da ve, ko-

liko učne tvarine naj se podava mladini pri vsakem predmetu in na vsaki stopinji. Zavoljo tega jo tudi slovenskim učiteljem živo priporočamo. Škoda, da nej tudi poslovenjena.

(Občni zemljepis.) Spisal prof. Jesenkov v Terstu. Cena 2 fl. Ta izverstna, jako obširna in prav dobro sestavljena knjiga je sicer uže več mesecev na svitem. A ker je to perva obširnejša slovenska geografija, v kateri je ne samo lep jeziki, ampak tudi vse znanstveno zemljepisje, in ker dvomimo, da bi bila med slovenskimi učitelji uže obilno razširjena, zavoljo tega jo kot pomočno knjigo vsem čitateljem našega lista prav zelo priporočamo. Dobiva se pri pisatelji in pri knjigarjih.

(„Erzählungen aus der Geschichte der Steiermark von Fr. Krones.“) Tako je naslov knjižici, ki je začetkom aprila beli dan zagledala in je namenjena ljudskim šolam. Knjižica je sicer dobra, le sem ter tje bi bilo želeti, da bi bila pisana kakor baš zgodovina pisana biti mora.

Ogledujmo si točko o Otokarji II.

Pisatelj pravi da so bili Štajerci uže siti Otokar-jevega vladanja in so torej šli navdušeni z Rudolfom Habsburškim v boj proti njemu. Če odpremo zgodovino, vidimo koj, da to nej istina, temveč še želeli so ga, kar nam dovolj jasno spričuje prošnja plemenitavšev tistega dela Štajerske, kjer je Bela IV. gospodoval, naj bi jih vzel pod svoje krilo, ker bi radi v miru živeli, kakor Avstrijanci. Otokar jim je izpolnil to željo, in je pri Kresenbrunu (1260) Belo VI. nakresal in tako deželo ogrskega jarma oprostil. Pisatelj z nekakim ponosom tudi piše, da sta na moravskem polji pri Jedenspergu (1278) baš dva štajerska junaka (?) Otokarja usmertil, in tako rekoč 'nja mladini stavi v izgled junaštva (!).

Znano je pa, da je Rudolf velel Otokarju prizanašati. — Ljudi pa, ki so bili svojemu kralju nepokorni, vendar ne moremo mladini v izgled staviti. Znano je pa tudi, da sta ta Štajerca (Maremburga: Hadmar in Berthold) Otokarja iz privatnega sovraštva umorila, ker je baje njuno sestro oskrnil in brata obesil, ter potem bežala in s tem pokazala, da sta sama spoznala, da to dejanje nej bilo junačko, temveč nepošteno. — In taki morilci naj bi bili mladini za vzor!!!! —ik.

(Slovanski pedagog) se imenuje pedagogičen list, ki je začel to leto uže kot drugi tečaj (I. tečaj je bil uže leta 1872. na svitem) v Pragi izhajati. Uže so zdaj menda 3 številke izšle, vsaka obsega po več izverstnih sestavkov v raznih slovanskih jezikih. Poedini svezek zadržuje 3 pole, vseh zvezkov mu bode 8. Celi letnik stane menda 3 gld. 50 kr. Priporočujemo ga vsem slovenskim učiteljem, toliko vsled zadržaja, kolikor vsled jezikov slovanskih, v katerih naj se tudi slovenski učitelj vadi.

(„Občni zemljepis“) za meščanske šole in za 1. razred gimnazije in realke — zvala se bode knjiga od prof. Jesenka, katero je kranjski deželni šolski svet ministerstvu priporočil,

(„Primerjevalni prirodznanski zemljepis“) se bode imenovala nova knjiga od dobro znanega profesorja, g. Jesenka, katero je kranjski deželni šolski svet poterdil, in katero utegne kranjski deželni odbor založiti. Tudi minister jo je poterdil.

„Nar.“

(Nov Abecednik.) V tiskarnici družbe sv. Mohorja v Celovci je

prišla na svetlo važna knjiga „Abecednica“, s podobami za čitanje i četetje. Risal i spisal And. Fr. Žnidarčič, vikar i c. kr. okr. šol. nadzornik tolminski. „Abecednica“ ima 22 čednih podob, s katerimi se lahko v petih, šestih dnevih čitati (brati) nauči. To bo veliko polajšanje za učitelje in učence. „Abecednica“ velja v tiskarnici družbe sv. Mohora 30 kr. avst. velj.

„Nar.“

(Spisje za slovensko mladino 3. natisa) od Andreja Praprotnika je ministerstvo za rabo v narodnih šolah dovolilo. Dobiva se po 32 kr. v Ljubljani, menda pri Gerberji.

(„Kmetijski list“) se zove slovenska priloga k nemškemu listu koroške kmetijske družbe, priporočujemo ga posebno koroškim slovenskim učiteljem, da ga razširjajo med slovenskimi kmetovalci onod.

Šolske novice in drobtine.

(„Učiteljsko društvo za slovenski Štajer“) je od c. kr. namestnije v Gradi z odlokom od 26. aprila 1874. št. 3510 poterjeno. Začasni sedež ima v Ljutomeru. Pervi občni, zbor ki se po razsodbi osnovnih odborikov skliče ali v Maribor, ali v Celje ali Ptuj, odloči društvu stalni sedež. Osnovni odbor, ki ima skoro po vseh šolskih okrajih slovenskega Štajerja po enega ali po več zastopnikov, imel je 21. t. m. sejo, v katero se je v društvenem delovanju pogovarjalo, o čemer bomo prihodnjič obširno poročali. Za danes povemo le to, da se je sklenilo, iz dajati „Slovenskega učitelja“ in naj donesek družabnikov (pravih in podpornih) za to (1874.) leto znaša 2 fl. 50 kr. Kot začasni opravniki so bili izvoljeni: Lapanje, predsednik, Kovačič, podpredsednik, Pernišek, blagajnik, Žirovnik, tajnik. — Vabimo pa uže danes štajerske učitelje, da pristopajo kot pravi udje, in druge slovenske učitelje, da se nam pridružijo kot podporni družabniki.

(Kranjska deželna učiteljska konferencija) bode tudi letos v Ljubljani baje 21. sept. Na dnevnem redu utegne biti: 1) Sestavljanje izglednih učnih načrtov za Kranjsko. 2) Pogovor o učnih knjigah in čitankah, ki so po kranjskih šolah. 3) Katera učna sredstva bi bila primerna za kranjske šole z ozirom na §. 71. šolskega in učnega reda? 4) Kako bi se pomanjkavanju učiteljev v okoliših prišlo? Katere zapretnice so pri kmetih rednemu šolskemu obiskovanju? V to deželno učiteljsko skupščino so volili šolski okraji po 2 učitelja postojnski, kočevski in kranjski volijo po 3, litijski in črnomeljski okraj volita po 1; to se je odločilo po razmerji števila učiteljev v posameznih okrajih.

(Štajerski deželni šolski svet) se v svoji okrožnici od 19. feb. 1874 pritožuje o slabem šolskem obiskovanju (okoli 20.000 ali 15% od vse za šolo ugodne mladine ne hodi v šolo), o pomankljivem podučevanju v ženski delih, o slabih šolskih vertih, o pomanjkanju telovadišč itd. Posebno pa poudarja, da naj šolski voditelji istinita poročila o stanju šolstva podajajo.

(Občna 2. skupština hervatskih narodnih učiteljev) bode letos v Petrinji v Granici. Slovenci želimo in se najdejamo, da se bodo tudi o tem zborovanju odlikovali naši bratje.

(Podučiteljska mesta) je ljubljanski deželni šolski svet skorej po vseh kranjskih šolah odpravil, in v učiteljska mesta prestrojil. To je prav pametna naprava; priporočujemo jo tudi drugim deželnim šolskim svetom.

(O zapisnikih) okrajnih učiteljskih zborov je štajerski deželni šolski svet zaukazal, da naj obsegajo: 1. datum, kraj in začetek zboro-

vanja; 2. ime predsednika; 3. imena nazočih in nenazočih z dodanimi izgovori; 4. ime zapisateljevo; 5. dnevni red; 6. skupni izid obravnav o poedinah predmetih; 7. čas kedaj je konferencija sklenjena; 8. podpis predsednika in zapisatelja.

(Štajerska postava) o povišanji učiteljskih plač in o odpravi šolnine je potrjena. Prihodnjič prinesemo celo postavu.

(Pri poslednjem izpraševanju) učiteljev za ljudske in meščanske šole v Ljubljani so dobili 4 kandidatje spričevala št. 2, 2 kandidata spričevala št. 3 in eden št. 4. V Gorici so se bili oglasili: 3 kandidatje in 4 kandidatnje.

(Hrvatsko šolstvo) dobi tudi v kratkem nove šolske zakone. Prihodnji savor bode o njih sklepal. Radovedni smo, kakošni bodo.

— (Odlikovanje.) Cesar je podelil učitelju Matiji Potočniku v Kranji srebrni zaslužni križ kot pripoznanje koristnega delovanja pri ljudskem učiteljstvu.

(G. Luka Hiti), okrajni šolski nadzornik v Postojni, se je odpovedal svoji službi. Prav je storil, vsaj se nej ujemal z novimi šolskimi postavami in naredbami.

(Idrijski učitelji) bodo imeli baje po 700, 600 in 500 gld. letne plače. —

(Industrijalni tečaj) za izobraževanje učiteljic v ženskih delih namerava štajerski deželni šolski svet v Mariboru osnovati.

(Kmetijska šola na Dolenjskem je vsled obljube 30,000 gld. podpore od strani vlade temveč zagotovljena, ker je uže kranjski deželni zbor v ta namen 20,000 gld. dovolil. To bode tudi bližnjim narodnim učiteljem na korist.

(V zadevi vojaščine) je za učitelje in učiteljske pripravnike važna sledeča naredba vojaškega ministerstva od t. m. 1874.: „V navadnih razmerah, to je znanprej se smejo učitejski kandidatje in učitelji narodnih šol in študentje v enem letu le enkrat k vojaški službi pozvati, in sicer največ za 4 tedne, namreč takrat, ko je to podučevanju ali učenju najmanje v kvar, t. j. o počitnicah.“ Dobro!

(„Avstrijsko učiteljsko društvo“) snujó dunajski učitelji, kakor se po časnikih čita. Vsaj jih je na Dunaji dovolj, lahko kaj storé.

(Knjig za uboge učence) iz c. kr. zaloge šolskih knjig dobe v š. l. 1874/75 na Štajerskem za 6790 fl. 9 kr., na Kranjskem za 1561 fl. 11 kr., na Koroškem za 1564 fl. 93 kr., na Primorskem za 2873 fl. 39 kr.

(Deržavna podpora) narodnemu šolstvu. Za leto 1874. je deržavni zbor dovolil za Tirolsko 28,000, za Kranjsko 10,000, za Dalmacijo 18,000, za Istrijo 8,000 gld.

Razpisi učiteljskih služeb po Slovenskem.

Na Štajerskem: Nadučiteljska služba v Ptui s 700 gld. in prostim stanovanjem, ali pa učiteljska s 600 gld. — Do konec maja. Učiteljska služba v Kostivnici s 400 gld. in stanov.

V Istriji: Učiteljske službe v Ospi, Boljunci in Lonki (občine 3. verste, menda 400 gld. letne plače — v Koparskem okraji) do 15. junija

 Kedor se ne misli na list naročiti, naj blagovoli to številko verniti. — Prihodnja številka „Slovenskega učitelja“ izide 20. junija. — P. n. naročniki naj blagovolé pri naročevanju povedati, katere številke so uže prejeli, da se jim po dvakrat pošiljale ne bodo. —

Lastništvo „Učiteljsko društvo za slov. Štajer“.

Za uredništvo odgovoren D. Lorenc. — Tisek „Narodne tiskarne“ v Mariboru.